ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ

ਬਨਾਮ

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਏ.ਐਨ.ਆਰ.

(2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1081)

ਜੁਲਾਈ 25, 2019

[ਡਾ. ਧਨੰਜਯ ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ ਅਤੇ ਇੰਦਰਾ ਬੈਨਰਜੀ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ (ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 2000: ਧਾਰਾ 7ਏ - ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਬੇਟੇ ਦਾ ਫਿਰੌਤੀ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - 2000 ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ - ਸੀਬੀਐਸਈ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ - ਜਦੋਂ ਮਾਮਲਾ ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ (ਜੇਜੇਬੀ) ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਾਂ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ - ਜੇਜੇਬੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 17.12.1995 ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਸੋਧ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸੀਬੀਐਸਈ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਆਰ.12 (3) (ਏ) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ - ਕਿਹਾ: ਆਰ 12 (3) ਦੀ ਸੀਐਲ (ਏ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਮੰਗਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਜੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ ਉਹ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹਨ, ਜੇ ਉਪਲਬਧ ਹਨ; ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਈ; ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਨਿਗਮ, ਮਿਊਂਸਪਲ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਫਾਦਰ 12 (3) ਦੇ ਸੀਐਲ (ਏ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਰਜਾਬੱਧ ਕ੍ਰਮ ਹੈ, ਜੋ "ਇਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ" ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ - ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਜੋ ਉਸ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਅਧਾਰ ਸੀ - ਉਕਤ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਜੇਜੇਬੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਜੇ

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਹਾਜ਼ਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਕੂਲ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ 17.12.1995 ਸੀ ਜੋ *ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ - ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 17.12.1995 ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ 18.08.2015 ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਕਥਿਤ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼, ਜੇਜੇਬੀ ਦੇ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ (ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਨਿਯਮ, 2007 - ਆਰ.12 (3).*

ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ

1. 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7ਏ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਉਠਾਉਣ ਵੇਲੇ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਬਾਲਗ ਸੀ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ, ਸਬੂਤ ਲੈਣ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਬਾਲਗ ਹੈ ਜਾਂ ਬੱਚਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਲਗਭਗ ਜਿੰਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 2007 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12 (3) ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 12 (3) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਏ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਮੰਗਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ: ਜੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ; (i) ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਈ; ਅਤੇ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ; (ii) ਕਿਸੇ ਨਿਗਮ, ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ। ਨਿਯਮ 12 (3) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਏ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਕ੍ਰਮ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ "ਇਸ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ"। ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਿਗਮ, ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 10] [743-ਏ, ਐਫ; 744-ਐਫ-ਐਚ; 745-ਏ-ਬੀ]

2. ਸਕੂਲ ਦੇ ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਸ਼ਿਕੋਹਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸਕੂਲ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਪਹਿਲੇ

ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਕੂਲ ਰਜਿਸਟਰ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 17 ਦਸੰਬਰ 1995 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਂਟਰੀ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 17 ਦਸੰਬਰ 1995 ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਇਕੱਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇਜੇਬੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਕੂਲ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਜਿੱਥੇ ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਪੰਜਵੀਂ ਤੋਂ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਸਬੂਤ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵੈਇੱਛਤ ਖੁਲਾਸੇ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਲਟ ਦਿੱਤਾ। ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 17 ਦਸੰਬਰ 1995 ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ 18 ਅਗਸਤ 2015 ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਕਥਿਤ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਪਾਰਸ 14, 15] [751-G-H; 752-A-H]

ਪ੍ਰਾਗ ਭਾਟੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ **(2016) 12 ਐਸਸੀਸੀ 744: [2016] 2 ਐਸਸੀਆਰ 1089**;*ਰਾਮਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਉਰਫ ਰਾਜ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ* **(2001) 5 ਐਸਸੀਸੀ 714: [2001] 3 ਐਸਸੀਆਰ 669;** *ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਸਕਸੈਨਾ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ* **(2012) 9 ਐਸਸੀਸੀ 750: [2012] 10 ਐਸਸੀਆਰ 540;** *ਅਬੁਜ਼ਰ ਹੁਸੈਨ ਉਰਫ ਗੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ* **(2012) 10 ਐਸਸੀਸੀ 489: [2012] 9 ਐਸਸੀਆਰ 244 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.**

<u>ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ</u>

[2016] 2 SCR 1089	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 4**
[2001] 3 SCR 669	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 4**
[2012] 10 SCR 540	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 5**

[2012] 9 SCR 244 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪੈਰਾ 7 (iii)

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1081.

2017 ਦੇ ਸੀਆਰਐਲ ਸੋਧ ਨੰਬਰ 2952 ਵਿੱਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 14.11.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਮਿਨੀ ਜੈਸਵਾਲ, ਧਨੰਜੇ ਗਰਗ, ਬਬਨ ਕਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਣੀ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਤੀਕਸ਼ਾ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਤੀਕਸ਼ਾ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ।

ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸ਼ੰਕਰ ਜੈਨ, ਰਮਨ ਯਾਦਵ, ਸਈਦ ਮਹਿਦੀ ਇਮਾਮ, ਵਰਨੀਤਾ ਰਸਤੋਗੀ, ਡਾ. ਅਮਰੇਂਦਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਯਾਦਵ, ਕ੍ਰਿਤੀਆ ਪਾਂਡੇ, ਰੂਪੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਤਾਰਾ ਚੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਨੀਲਮ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਪੰਖੁਰੀ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਡਾ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ?

ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਜੇ.

1. ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 14 ਨਵੰਬਰ 2018 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਅਪੀਲ ੧ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

2. 28 ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਫਿਰੋਜ਼ਾਬਾਦ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪੀਐਸ ਏਕਾ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 364 ਏ ਤਹਿਤ 2016 ਦੇ ਕੇਸ ਕ੍ਰਾਈਮ 252 ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਣਪਛਾਤੇ ਨੰਬਰ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸੈੱਲ ਫੋਨ 'ਤੇ ਕਾਲ ਆਈ ਅਤੇ ਫੋਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਸ ਦੇ ਬੇਟੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਬੇਟਾ ਜੋ ਲਗਭਗ ਤੇਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ, ਸ਼ਿਕੋਹਾਬਾਦ ਦੇ ਇੱਕ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਕਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਬੇਟਾ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਕਦੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਪੀੜਤ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰੌਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹਿਰ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

3. 9 ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ (ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ 20002 ਦੇ ਤਹਿਤ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਉਹ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦਸ

ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਗਿਆਰਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਸੀ। ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 17 ਦਸੰਬਰ 1998 ਸੀ।

4. 2 ਜੁਲਾਈ 2016 ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ 4 ਨੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ - ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਫਿਰੋਜ਼ਾਬਾਦ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। 16 ਸਤੰਬਰ 2016 ਨੂੰ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਸ ਨੂੰ ਜੇਜੇਬੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਆਗਰਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੈਡੀਕਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇੱਕ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ 19 ਨਵੰਬਰ 2016 ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਕਿ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਉਮਰ ਲਗਭਗ 19 ਸਾਲ ਸੀ। ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੋਧ 6 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ 4 ਜਨਵਰੀ 2017 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ 19738 ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ 7 ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ 2017 ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਜਲਦੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। 1 ਜੁਲਾਈ 2017 ਨੂੰ, ਜੇਜੇਬੀ ਨੇ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੇਜੇਬੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 17 ਦਸੰਬਰ 1995 ਦੱਸੀ ਸੀ। ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਜੇਜੇਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਬਾਲਗ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਜੇਜੇਬੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਫਿਰੋਜ਼ਾਬਾਦ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ 2 ਅਗਸਤ 2017 ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ **ਪ੍ਰਾਗ ਭਾਟੀ** ਬਨਾਮ **ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ 10** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਸਕੂਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ **ਰਾਮਦੇਵ ਚੌਹਾਨ ਉਰਫ ਰਾਜ ਨਾਥ** ਬਨਾਮ **ਅਸਾਮ ਰਾਜ 11 ਮਾਮਲੇ** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

5. ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੋਧ ਵਿੱਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੋਧ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ, ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨਾਬਾਲਗ ਸੀ। ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਏ ਅਤੇ ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ (ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ 200712 ਜਿਵੇਂ

ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਸਕਸੈਨਾ** ਬਨਾਮ **ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ 13 ਵਿੱਚ** ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੀਬੀਐਸਈ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਨਿਯਮ 12 (3) (ਏ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਨਾਲੋਂ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੀਬੀਐਸਈ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਜੋ ਵਿਵਾਦ ਸੀ ਉਹ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਸੀ ਜੋ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ, ਵੋਟਰ ਆਈਡੀ ਅਤੇ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਮਾਰਕਸ਼ੀਟ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 27 ਦਸੰਬਰ 1995 ਸੀ। ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ੧੭ ਦਸੰਬਰ ੧੯੯੬ ਸੀ। ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ 9 ਨਵੰਬਰ 2016 ਨੂੰ ਲਗਭਗ 19 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਆਖਰਕਾਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿੱਚ, ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ ਜੋ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਜੇਜੇਬੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

6. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 ਤਹਿਤ 14 ਜਨਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 16 ਅਪ੍ਰੈਲ 2019 ਨੂੰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀਬੀਐਸਈ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਸੀਬੀਐਸਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 6 ਮਈ 2019 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀਬੀਐਸਈ ਦੁਆਰਾ ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [ਡਾ ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਜੇ] ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

7. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਮਿਨੀ ਜੈਸਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ:

(i) ਸੀਬੀਐਸਈ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਵਿਵਾਦ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ:

(ਏ) ਸਾਕੇਤ ਵਿਦਿਆ ਸਥਾਨੀ, ਜੇਦਾਝਲ, ਏਕਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਾਬਾਦ ਦੇ ਸਕੂਲ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ 17 ਦਸੰਬਰ 1995 ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਕਿੰਡਰਗਾਰਟਨ ਤੋਂ ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹਦਾ

ਸੀ; (ਅ) ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ, ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 17 ਦਸੰਬਰ 1995 ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ;

(ਸੀ) ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਉਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 17 ਦਸੰਬਰ 1995 ਦੱਸੀ ਸੀ;

(ਡੀ) ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਮਾਂ ਅੰਜਨੀ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ, ਸ਼ਿਕੋਹਾਬਾਦ ਦੇ ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਨੇ 22 ਜਨਵਰੀ 2016 ਨੂੰ ਜੇਜੇਬੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮਾਪਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ 17 ਦਸੰਬਰ 1998 ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਖਲੇ ਸਮੇਂ ਹਲਫਨਾਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ ਐਫ (ਈ) ਸੀਬੀਐਸਈ ਦੁਆਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਸਿਰਫ ਸਬੰਧਤ ਸਕੂਲ ਦੁਆਰਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰੋਲ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੀਬੀਐਸਈ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਜੀ (ii) ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਕਾਰਡ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 17 ਦਸੰਬਰ 1995 ਹੈ;

(iii) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ **ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਸਕਸੈਨਾ** (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਬੂਜ਼ਰ ਹੁਸੈਨ ਉਰਫ ਗੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ **ਬਨਾਮ** ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ 14 **ਅਤੇ ਪਰਾਗ ਭਾਟੀ (ਸੁਪਰਾ**) ਵਿੱਚ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ **ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ**। ਤਿੰਨਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਖਰੀ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(iv) 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ (ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ 201515 ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 2015 ਦਾ ਐਕਟ 31 ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। 2015 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 94 ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ ੯੪ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ 18 ਅਗਸਤ 2015 ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ 2015 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 94 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਟੱਲ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 17 ਦਸੰਬਰ 1995 ਹੈ.

8. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ:

(i) ਜੇਜੇਬੀ ਵਿਸਥਾਰਤ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 17 ਦਸੰਬਰ 1998 ਹੈ;

(ii) ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਆਰਟੀਓ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਵਿੱਚ ਤਾਰੀਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਅਣਉਚਿਤ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ, ਇਹ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਵਿੱਚ ਸਾਬਤ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

(iii) ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਤਾਰੀਖ ਨਿਯਮ 12 (3) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ

(iv) ਗਵਾਹ ਡਾ. ਉਦੈਵੀਰ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ, ਜੋ ਸਾਕੇਤ ਵਿਦਿਆ ਸਥਲੀ, ਜੇਡਾਝਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ/ਮੈਨੇਜਰ ਸਨ, ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਈ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਸਕੂਲ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

9. ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

10. 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7ਏ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਉਠਾਉਣ ਵੇਲੇ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ: "ਐਸ.7ਏ. (1) ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ।—(1) ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਬਾਲਗ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ, ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਲਵੇਗੀ ਜੋ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ (ਪਰ ਹਲਫਨਾਮਾ ਨਹੀਂ) ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਗੇ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਬਾਲਗ ਹੈ ਜਾਂ ਬੱਚਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਲਗਭਗ ਜਿੰਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਦੱਸੀ ਜਾਵੇਗੀ: ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਨਾਬਾਲਗ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

(2) ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਬਾਲਗ ਸੀ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ, ਸਬੂਤ ਲੈਣ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਬਾਲਗ ਹੈ ਜਾਂ ਬੱਚਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਲਗਭਗ ਜਿੰਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 2007 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12 (3) ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 12 (3) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ 12 ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(3) ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ-

(a) (i) ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਜੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ; ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ;

(ii) ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਤਾਰੀਖ (ਪਲੇਅ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ ਸੀ; ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ;

(iii) ਕਿਸੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਮਿਉਂਸਪਲ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ;

(ਬੀ) ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾ (ਏ) ਦੇ (i), (ii) ਜਾਂ (iii) ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ, ਡਾਕਟਰੀ ਰਾਏ ਇੱਕ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਠਿਤ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਮੰਗੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਜੇ ਉਮਰ ਦਾ ਸਹੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਕਮੇਟੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਲਾਭ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਤੇ, ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਪਲਬਧ ਸਬੂਤਾਂ ਜਾਂ ਡਾਕਟਰੀ ਰਾਏ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਾ (ਏ) (ਆਈ), (ii), (iii) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਤੀਜਾ ਦਰਜ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ

ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਅਜਿਹੇ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਹੋਵੇਗੀ ਕਾਨੂੰਨ।

ਨਿਯਮ 12 (3) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਏ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਮੰਗਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ:

(i) ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਜੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇ;

(ii) (i) ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ, ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਤਾਰੀਖ

ਸਕੂਲ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ; ਅਤੇ

(iii) ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ; (ii) ਕਿਸੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ,

ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ।

ਨਿਯਮ 12 (3) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਏ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਕ੍ਰਮ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ "ਇਸ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ"। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਉੱਥੇ (ii) ਅਤੇ (iii) ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਿਗਮ, ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 12 (3) ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲੂ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਸਕਸੈਨਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਜਸਟਿਸ ਕੇਐਸਪੀ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਆਯਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ 2007 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ:

32. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7-ਏ ਅਤੇ 2007 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ "ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਨ ਜਾਂਚ" ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਮੰਗਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਲੇਅ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਮਿਉਂਸਪਲ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ (ਹਲਫਨਾਮਾ ਨਹੀਂ

ਬਲਕਿ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਠਿਤ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਡਾਕਟਰੀ ਰਾਏ ਲੈਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਹੀ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜੇ ਉਮਰ ਦਾ ਸਹੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ, ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ, ਜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਲਾਭ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ, ਜਾਂ ਨਿਯਮ 12 (3) (ਏ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹੋਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਅਲੀ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਜਨਮ ਮਿਤੀ "34" ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ. ... ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ, ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਂਟਰੀ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਮਿਉਂਸਪਲ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵੀ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਅਦਾਲਤ, ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਜੇਜੇ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਜੋ ਆਮ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੌਰਾਨ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਅਲੀ ਜਾਂ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਦਾਲਤ, ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿੱਚ, ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

11. **ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਸਕਸੈਨਾ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ 13 ਸਤੰਬਰ 2012 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਬੁਜ਼ਰ ਹੁਸੈਨ ਉਰਫ ਗੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਧਾਰਾ 7ਏ ਅਤੇ ਨਿਯਮ 12 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ । ਜਸਟਿਸ ਆਰਐਮ ਲੋਢਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਦਵਾਨ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਸਨ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਅਨਿਲ ਆਰ ਦਵੇ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"39.3. ਕਿਹੜੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਗੀਆਂ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬੋਝ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਭਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਿਯਮ 12 (3) (*ਏ*) (*ਆਈ*) ਤੋਂ (*iii*) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼) ਨਿਯਮ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਉਮਰ ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚਤ

ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ ੩੧੩ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਬਹੁਤ ਅਸਥਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਆਦਿ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸਖਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। *ਅਕਬਰ ਸ਼ੇਖ* [(2009) 7 ਐਸਸੀਸੀ 415 : (2009) 3 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 431] ਅਤੇ *ਪਵਨ* [(2009) 15 ਐਸਸੀਸੀ 259 : (2010) 2 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 522] ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਗਏ ਜਦੋਂ ਕਿ *ਜਿਤੇਂਦਰ ਸਿੰਘ* [(2010) 13 ਐਸਸੀਸੀ 523 : (2011) 1 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 857 ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਮਾਰਕਸ਼ੀਟ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 7-ਏ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਚ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਬੂਜ਼ਰ ਹੁਸੈਨ ਉਰਫ ਗੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ **ਬੀ (ਸੁਪਰਾ)** ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ 10 ਅਕਤੂਬਰ 2012 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ **ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਸਕਸੈਨਾ** (ਸੁਪਰਾ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਸਮੇਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਖਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਸਟਿਸ ਆਰਐਮ ਲੋਢਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਜਸਟਿਸ ਟੀਐਸ ਠਾਕੁਰ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਦਵਾਨ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਸਨ) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ ਇੱਕ *ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ* ਵਿੱਚ ਸਿੱਟਾ ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਵਧੇਰੇ ਉਦਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ:

48. ਜੇ ਕੋਈ ਲੱਕੜ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਕੂਲ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮਿਉਂਸਪਲ ਅਥਾਰਟੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰੇਗੀ। ਪਰ, ਫਿਰ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਿਆਰ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟਾ ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਸਬੂਤਾਂ

'ਤੇ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਪੜਤਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇ. ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਵਧੇਰੇ ਉਦਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਅਧਾਰ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੇਗੀ, ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਬਿਹਤਰ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ, ਭੈਣਾਂ-ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਢੁਕਵੀਂ ਸਮਝੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੇਸ-ਦਰ-ਕੇਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 7-ਏ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਆਖਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ 'ਚ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ **ਪ੍ਰਗ ਭਾਟੀ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"36. ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਰ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਪਲਬਧ ਹਨ ਅਤੇ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਦੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਦੀ ਸਹੀਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਅਬੁਜ਼ਰ ਹੁਸੈਨ* (*ਅਬੁਜ਼ਰ ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਅਬੁਜ਼ਰ ਹੁਸੈਨ* ਬਨਾਮ) *ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ/ਡਬਲਯੂ.ਬੀ. ਰਾਜ*(2012) 10 ਐਸਸੀਸੀ 489 : (2013) 1 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 83], ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਚ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

12. 2015 ਦਾ ਐਕਟ 15 ਜਨਵਰੀ 2016 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 111 2000 ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਕਤ ਐਕਟਾਂ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਧਾਰਾ 94 ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ:

(1) ਜੇ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾ (ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਮਕਸਦ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਅਧੀਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਬੱਚਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਬੱਚੇ ਦੀ ਉਮਰ ਜਿੰਨੀ ਹੋ ਸਕੇ ਦੱਸੀ ਗਈ ਅਜਿਹੀ ਟਿੱਪਣੀ ਦਰਜ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗਾ ਧਾਰਾ 14 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 36 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਉਮਰ ਦੀ ਹੋਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ.

(2) ਜੇ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਕੋਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਜਬ ਆਧਾਰ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਬੱਚਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਬੋਰਡ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਸਬੂਤ ਮੰਗ ਕੇ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇਗੀ-

(i) ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਜੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇ; ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ;

(ii) ਕਿਸੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ;

(iii) ਅਤੇ ਕੇਵਲ (i) ਅਤੇ (ii) ਉਪਰੋਕਤ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ, ਉਮਰ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਓਸੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਟੈਸਟ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਵੀਨਤਮ ਡਾਕਟਰੀ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਨ ਟੈਸਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਜਿਹਾ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਨ ਟੈਸਟ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(3) ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਮਰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਹੀ ਉਮਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਧਾਰਾ 94 (2) ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਸੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੀ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ (i) ਉੱਪਰ)। ਇਸ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ii) ਨਿਗਮ, ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। (i) ਅਤੇ (ii) ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਡਾਕਟਰੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਰਾਹੀਂ ਉਮਰ ਨਿਰਧਾਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 94 (2) (ਏ) (ਆਈ) 2000 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ 2007 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12 (3) (ਏ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤਬਦੀਲੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਯਮ 12 (3) (ਏ) (ਆਈ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਧਾਰਾ 94 (2) (ਆਈ) ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ

ਤੋਂ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

13. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੈਸਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 94 ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਘਟਨਾ 18 ਅਗਸਤ 2015 ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ 9 ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਰਜ਼ੀ ਧਾਰਾ 94 ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ 2007 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 12 (3) ਦੁਆਰਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਅਸੀਂ 2007 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12 (3) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਹਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ)। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ, ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਕੇਸ ਨੂੰ 2007 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12 (3) ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ 2015 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 94 (2) ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

14. ਹੁਣ ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨਾਬਾਲਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੀਬੀਐਸਈ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਜਨਮ ਮਿਤੀ (17 ਦਸੰਬਰ 1998) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ, ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ 12 (3) (ਏ) ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਤਹਿਤ ਉਕਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਅਸੀਂ ਸੀਬੀਐਸਈ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੀਬੀਐਸਈ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਹਲਫਨਾਮੇ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਬੀਐਸਈ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਂ ਅੰਜਨੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਏਟਾ ਰੋਡ, ਸ਼ਿਕੋਹਾਬਾਦ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੀ ਗਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਸੂਚੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੀਬੀਐਸਈ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"... ਮਾਂ ਅੰਜਨੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਏਟਾ ਰੋਡ, ਸ਼ਿਕੋਹਾਬਾਦ ਨੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਨੌਵੀਂ ਜਮਾਤ (2011-12) ਲਈ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਸੂਚੀ (ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸਾਲ 2013 ਲਈ ਯੋਗ) ਕੇਂਦਰੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ, ਖੇਤਰੀ ਦਫਤਰ, ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ 00068 'ਤੇ ਨੌਵੀਂ ਜਮਾਤ (2011-12) (ਸਾਲ 2013 ਲਈ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਯੋਗ) ਲਈ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਉਕਤ ਅੰਤਿਮ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ

ਪੁਨੀਤ ਯਾਦਵ ਪੁੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਵੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 17.12.1998 ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੁਨੀਤ ਯਾਦਵ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਅਤੇ ਫੋਟੋ ਹੈ। ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ 08.09.2011 ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ।

..."... ਮਾਂ ਅੰਜਨੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਸ਼ਿਕੋਹਾਬਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ 04.02.2013 ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ-2013 ਲਈ 248 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਰੋਲ ਨੰਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਚੀ ਸਹਾਇਕ ਸਕੱਤਰ (ਪ੍ਰੀਖਿਆ), ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ., ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਨੂੰ ਭੇਜੀ। ਪੁਨੀਤ ਯਾਦਵ ਪੁੱਤਰ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਵੀ ਦਾ ਨਾਮ, ਰੋਲ ਨੰਬਰ 5156848 ਨੂੰ ਸੂਚੀ ਦੇ ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ 896 'ਤੇ ਪੁਨੀਤ ਯਾਦਵ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨਾਲ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 17.12.1998 ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ (ਸੈਸ਼ਨ 2011-13) (ਜਿਸ ਦੀ ਸਹੀ ਕਾਪੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 16.04.2019 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਐਨੇਕਚਰ ਸੀਏ -1 ਵਜੋਂ ਜੋੜੀ ਗਈ ਸੀ) ਪੁਨੀਤ ਯਾਦਵ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 17.12.1998 ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ) ਕੇਂਦਰੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸੀਬੀਐਸਈ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਤਾਰੀਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਂ ਅੰਜਨੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਸ਼ਿਕੋਹਾਬਾਦ ਦੇ ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੀ ਗਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਸੂਚੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸੀ। ਮਾਂ ਅੰਜਨੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਸ਼ਿਕੋਹਾਬਾਦ ਦੇ ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜੇਜੇਬੀ, ਫਿਰੋਜ਼ਾਬਾਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ। ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੌਰਾਨ, ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਦੀਪਤੀ ਸੋਲੰਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"... ਅਸੀਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਹਲਫਨਾਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੋਂ ਹਲਫਨਾਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੋਂ ਹਲਫਨਾਮਾ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਮਾਪਿਆਂ/ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ: "... ਪਿਤਾ ਨੇ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਦਾਖਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਗਵਾਹੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਮਾਂ ਅੰਜਨੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਸ਼ਿਕੋਹਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸਕੂਲ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਸਾਕੇਤ ਵਿਦਿਆਸਥਲੀ, ਜੇਦਾਝਲ, ਫਿਰੋਜ਼ਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਕੂਲ ਰਜਿਸਟਰ

ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 17 ਦਸੰਬਰ 1995 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਂਟਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੈਨੇਜਰ ਦੀ ਉਲਟ-ਪੁੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਗੜਬੜੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜੋ ਗੱਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਕੇਤ ਵਿਦਿਆ ਸਥਲੀ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਨਮ ਮਿਤੀ 17 ਦਸੰਬਰ 1995 ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਇਕੱਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਅਣਉਚਿਤ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਕੇਤ ਵਿਦਿਆ ਸਥਲੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਕੂਲ ਰਿਕਾਰਡ ਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ ਅੰਜਨੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਸ਼ਿਕੋਹਾਬਾਦ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਅਧਾਰ ਸੀ ਜੋ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸੀ। ਮਾਂ ਅੰਜਨੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ, ਜਿੱਥੇ ਦੂਜਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਪੰਜਵੀਂ ਤੋਂ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਜੇਜੇਬੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸਾਕੇਤ ਵਿਦਿਆ ਸਥਲੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਸਬੂਤ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵੈਇੱਛਤ ਖੁਲਾਸੇ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਲਟ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਅਸੀਂ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਕਿ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 17 ਦਸੰਬਰ 1995 ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ 18 ਅਗਸਤ 2015 ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਕਥਿਤ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। 15. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 14 ਨਵੰਬਰ 2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 2017 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੋਧ 2952 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੇਜੇਬੀ ਦੇ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ

ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦੇਵਿਕਾ ਗੁਜਰਾਲ ਦੀ
ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate